

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012. Цей переклад було здійснено за підтримки Трастового фонду з прав людини Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не накладає правових зобов'язань на Суд. Для більш детальної інформації, прохання ознайомитись із положенням про авторські права в кінці цього документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Інформаційна довідка про судову практику ЄСПЛ №136

Грудень 2010 року

А. Б. и С. (A. B. and C.) проти Ірландії - 25579/05

Ухвала 16.12.2010 [ВП]

Стаття 8

Стаття 8-1

Повага до приватного життя

Обмеження на аборт в Ірландії: *порушення; відсутність порушення*

Стосовно фактів - В ірландському праві діє кримінальне переслідування абортів на підставі статей 58 та 59 закону від 1861 року про злочини проти особистості. Крім того, референдум 1983 року призвів до запровадження до Конституції статті 40.3.3 (восьма поправка), в силу якої ірландська держава визнає право на життя ще ненародженої дитини та, з належним врахуванням рівного права на життя матері дитини, гарантує повагу до цього права в національному законодавстві. Ця норма була інтерпретована Верховним судом у відомій справі *X* в тому сенсі, що аборт є законним в Ірландії у випадку, коли існує реальний і серйозний ризик для життя - а не лише для здоров'я - матері, якого можна уникнути лише перерванням вагітності. Верховний суд висловив в той самий час свою прикрість стосовно того, що Парламентом не було ухвалено ніяких законодавчих актів на розвиток цього права, гарантованого Конституцією. В 1992 році інший референдум призвів до прийняття тринадцятої та чотирнадцятої поправок до Конституції, які скасовували заборону виїжджати до інших країн з метою абортів і дозволяли розповсюдження інформації в Ірландії щодо можливостей легального абортів за кордоном.

Всі три заявниці проживали в Ірландії на час описуваних подій; всі троє незаплановано завагітніли і вирішили зробити аборт, вважаючи, що їх особисті обставини не дозволяли їм довести вагітність до завершення. Перша заявниця, безробітна мати-одиначка вже мала чотирьох неповнолітніх дітей, які всі були віддані під опіку. За її свідченнями, вона вирішила зробити аборт, оскільки побоювалась, що народження ще однієї дитини зможе зменшити її шанси відновити нагляд за своїми дітьми та її тривалі зусилля, аби вилікуватись від алкоголізму. Друга заявниця не була готова виховувати дитину самотужки. Лікарі спочатку говорили їй, що її вагітність можливо має позаматковий характер, але цей діагноз було знято ще до того, як вона зробила аборт. Третя заявниця, хвора на рак, заявляє про те, що їй не вдалось отримати медичний висновок щодо того, чи доведення вагітності до завершення могло становити небезпеку для її життя або в якій мірі її плод міг зазнати шкоди від медичних досліджень, які є протипоказані під час вагітності, і які вона проходила до того, як дізналась про свою вагітність. В силу діючих в Ірландії обмежень, всі три заявниці були змушені зробити аборт в приватній клініці в Англії та пережити процес, який вони описують як невинуватено витратний, складний та травматичний. Перша заявниця була змушена взяти позику у лихваря, а третя заявниця, яка, втім, знаходилась у початковій стадії вагітності, заявляє про те, що була змушена чекати вісім тижнів, перш ніж зробити хірургічний аборт, оскільки їй, начебто, не вдалось знайти клініку, яка б погодилась зробити медичний аборт (передчасні пологи, спровоковані медикаментозним шляхом) нерезидентці без належного попереднього спостереження. Три заявниці стверджують, що зазнали ускладнень після повернення до Ірландії, але побоювались звертатись за медичною консультацією через існуючі обмеження на аборт.

В своїх позовах до Європейського суду перша і друга заявниці оскаржували відсутність можливості для легального аборту в Ірландії, оскільки ірландське право забороняє аборт з мотивів здоров'я та/чи достатку, за винятком випадків, коли існує підтверджений ризик для життя майбутньої матері. За словами третьої заявниці, вона вважала, що її вагітність становила небезпеку для її життя, і що вона не мала в розпорядженні ніяких законодавчих норм чи процедур, які б дозволили їй встановити цю небезпеку, а отже убезпечитись від ризику зазнати переслідувань у випадку здійснення аборту в Ірландії.

Стосовно права - Стаття 8: якщо стаття 8 не може інтерпретуватись як така, що закріплює право на аборт, заборона аборту з мотивів здоров'я та/чи достатку, яку оскаржують перша та друга заявниці, а також неможливість для третьої заявниці встановити, чи вона задовільняла умовам для легального аборту в Ірландії є питаннями, які мають стосунок до права заявниць на повагу до їхнього приватного життя.

а) *Стосовно першої та другої заявниць* - з огляду на широту поняття "приватне життя" в сенсі статті 8 яке включає, зокрема, право на особисту самотійність та право на фізичну та психологічну недоторканість, неможливість для першої та

другої заявниці перервати вагітність з мотивів здоров'я та/чи достатку має розглядатись як втручання у право заявниці на повагу до приватного життя. Втручання було передбачене законом і переслідувало легітимну мету щодо захисту глибоко вкорінених моральних цінностей, які поділяє більшість ірландців і які були закріплені референдумом 1983 року.

Зважаючи на надзвичайну чутливість моральних та етичних питань, про які йдеться, є принципово доречним надати ірландській державі широкий простір для оцінки того, чи був забезпечений справедливий баланс між, з одного боку, захистом, згідно ірландського права, життя ще ненародженої дитини та, з іншого боку, конкуруюче право двох перших заявниць на повагу до приватного життя. Навіть якщо в значній більшості держав-членів Ради Європи спостерігається тенденція на користь дозволу проведення абортів з більш широкого, ніж в ірландському праві, кола мотивів, зазначений консенсус не має вирішального впливу для обмеження широкого оціночного простору, який наданий державі. Оскільки не існує європейського консенсусу в питанні наукового та правового визначення початків життя, визначення моменту відкриття права на життя знаходиться в межах оціночного простору держави. Зважаючи на нероздільний зв'язок, який існує між правами зародку та правами майбутньої матері, відтоді як державам надається оціночний простір в питанні захисту ще ненародженої дитини, є необхідним залишати їм також оціночний простір щодо того, в який спосіб забезпечувати рівновагу між цим захистом та захистом конкуруючих прав вагітної жінки.

Довга, складна та терниста дискусія, яка триває в Ірландії щодо змісту національного права з питань абортів, призвела до виникнення наступного вибору: ірландське право забороняє проведення в країні абортів з мотивів здоров'я або достатку, але дозволяє жінкам, які бажають зробити аборт з цих мотивів, виїжджати закордон з цією метою. На законодавчому рівні було вжито заходів для розповсюдження інформації та порад щодо наявних можливостей - серед яких послуги з абортів за кордоном - та забезпечення медичного нагляду до і після переривання вагітності. Важлива роль лікарів в наданні інформації про всі наявні можливості, в тому числі послуги з абортів за кордоном, та їхній обов'язок надавати всі необхідні медичні послуги, зокрема, після переривання вагітності, належним чином згадуються в роботах та документах Агенства допомоги вагітним, а також у фахових директивах на адресу медичних працівників. Дві перші заявниці не навели доказів того, що їм бракувало інформації або необхідних медичних послуг, пов'язаних із перериванням їхньої вагітності.

Таким чином, зважаючи на те, що в Ірландії існує можливість для жінок, не порушуючи закону, виїжджати закордон з метою абортів та отримувати в цьому зв'язку адекватну інформацію та медичні послуги в Ірландії, ірландська держава, забороняючи на своїй території аборт з мотивів здоров'я або достатку на підставі глибоко вкорінених моральних цінностей ірландського народу, не вийшла за межі оціночного простору, яким вона володіє в цих питаннях. Таким чином,

оскаржувана заборона забезпечила справедливу рівновагу між правом першої та другої заявниць на повагу до приватного життя і правами ще ненароджених дітей.

Висновок: відсутність порушення відносно першої та другої заявниць (одинадцять голосів проти шести).

б) *Стосовно третьої заявниці* - Третя заявниця закидала ірландській державі відсутність процедури, яка б дозволила їй встановити, чи вона задовільняла умовам для легального аборту в Ірландії з огляду на ризик, який являла для її життя її вагітність. Вона страждала на рідку форму раку і, дізнавшись про свою вагітність, мала побоювання за своє життя, оскільки вважала, що її стан збільшував ризик рецидиву, і що вона не зможе отримати лікування від раку в Ірландії через свою вагітність. З точки зору Суду, можливість для заявниці з'ясувати, що її вагітність становила ризик для її життя, вочевидь стосується основоположних цінностей та ключових аспектів її права на повагу до приватного життя.

Ефективність єдиного позасудового способу, який, згідно позиції уряду, міг би дозволити встановити такий ризик, а саме звичайний процес медичної консультації між жінкою та її лікарем, пов'язаний із низкою проблем. По-перше, єдиний мотив, з якого жінка може зробити аборт в Ірландії, не порушивши закон - реальний та серйозний ризик для життя матері, який може бути відвернений лише перериванням вагітності - сформульований в загальних термінах. В ірландському праві ніколи не визначалися критерії чи процедури, які б дозволили оцінити чи встановити цей ризик. Крім того, не існує жодного механізму, який дозволяв би розглядати розбіжності в оцінках між жінкою та її лікарем, або між висновками різних лікарів, та доходити єдиного рішення з цього питання. В такій ситуації значної невизначеності, Суд з очевидністю констатує, що карні положення закону 1861 року становлять, під час медичної консультації, відчутний стримуючий фактор як для жінок, так і для лікарів, оскільки для перших існує ризик кримінального переслідування, а для других - кримінального переслідування і дисциплінарного покарання.

Щодо судових процедур, про які згадує уряд, конституційний позов з метою встановити, чи третя заявниця мала чи ні право на аборт в Ірландії, не являв би для останньої ефективний засіб захисту свого права на повагу до приватного життя. Система конституційного судочинства не надає кращого механізму для того, аби визначити, чи жінка задовільняє умовам для легального аборту в країні, тобто визначити, в кожному подібному випадку, з необхідними доказами - переважно медичного характеру - чи заявниця з'ясувала умови, аби зробити легальний аборт в Ірландії. До того ж, було б не зовсім розумно вимагати від жінки розпочати таку складну процедуру конституційного позову, коли вона має можливість заявити, з точки зору Конституції, своє незаперечне право на проведення аборту за наявності підтвердженого ризику для її життя. Крім того, не зовсім зрозуміло, яким чином судові органи могли би забезпечити виконання ухвали, яка б зобов'язувала лікаря перервати вагітність. Що ж до запропонованої урядом можливості подати, на підставі закону від 2003 року про Європейську конвенцію з прав людини, прохання

щодо заяви про несумісність на виконання відповідних положень, то подібна заява не накладала би на державу ніякого правового зобов'язання щодо внесення змін до внутрішнього права та не зумовила би автоматичної виплати грошового відшкодування.

Таким чином, ані процес медичної консультації, ані згадані урядом судові позови не являють собою ефективну і доступну процедуру, яка б уможливила для третьої заявниці встановлення факту існування, в її випадку, права на проведення аборт в Ірландії. Невизначеність, яка породжена невиконанням на законодавчому рівні статті 40.3.3, а особливо відсутністю ефективних і доступних процедур, які б уможливили для третьої заявниці з'ясування наявності, в її ситуації, права на аборт на підставі цієї статті, призвела в цій конкретній справі до явного протиріччя між теоретично визнаним за жінками правом робити аборт в Ірландії у випадку наявності підтвердженого ризику для їхнього життя та конкретними реаліями застосування цього права. Жодного переконливого пояснення не було надано на виправдання відсутності механізму задіяння статті 40.3.3, попри визнання необхідності прояснити правову ситуацію в цьому відношенні. В підсумку, не ухваливши законодавчих чи регламентних положень, які б запровадили доступну і ефективну процедуру, за допомогою якої третя заявниця могла би з'ясувати можливість чи неможливість для неї робити аборт в Ірландії, владні органи не дотримали свого позитивного зобов'язання забезпечити заявниці ефективну повагу до її приватного життя.

Висновок: порушення відносно третьої заявниці (одноголосно).

Стаття 41: 15 000 євро третій заявниці на відшкодування моральних збитків.

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини
Укладене канцелярією, це резюме не накладає правових зобов'язань на Суд.

Натисніть тут для доступу до [Інформаційних довідок про судову практику](#)

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012.

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є французька та англійська. Цей переклад було здійснено за підтримки Трастового фонду з прав людини Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не накладає правових зобов'язань на Суд, який не несе будь-якої відповідальності за його якість. Його можна завантажити з HUDOC, бази даних про судову практику Європейського суду з прав людини (<http://hudoc.echr.coe.int>), або з будь-якої бази даних, до якої його було надано HUDOC. Його може бути відтворено в некомерційних цілях за умови повного цитування назви справи та вищенаведеного положення про авторські права, а також посилання на Трастовий фонд з прав людини. Про будь-яке використання всього чи частини цього перекладу в комерційних цілях має бути повідомлено за електронною адресою publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court for Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour Européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été réalisée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.